Kronologisk och begreppslig överblick över Jungs tänkande

Valda skrifter av C G Jung. Själen och döden. Om individuationen. 477 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1996. ISBN 91-27-02189-0.

Valda skrifter av C G Jung. Arketyper och drömmar. 405 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1996. Pris ca 335 kr. ISBN 91-27-02187-4.

Recensent: biträdande överläkare Göran Högberg, PBU, Fullersta gård, Huddinge.

Denna bok är fjärde volymen i serien »Valda skrifter av C G Jung». Volym nummer fem bär titeln »Själen och döden» och har just kommit ut. Boken »Arketyper och drömmar» presenterar viktiga element i Jungs tänkande. Det rör sig om artiklar som i tid spänner över tiden från 1916 till 1946 och i innehåll från drömmar över ockulta fenomen till arketypläran.

I ett klarsynt förord av Kurt Almqvist visas hur Jung drevs av gnostisk inspiration. Gnosticismen var en tidig kristen grupp som tänkte sig en ofattbar avlägsen gud som genom parvisa delningar skapar emanationer(eoner, änglar) som uttrycker det gudomliga. Dessa emanationer är par med en manlig och en kvinnlig uttrycksform. Vid nya delningar, 30 till antalet, försvagas gudskraften och delningarna upphör, och en kosmisk värld, pleromat, är skapad. Genom ett katastrofalt avfall har sedan någon ängel avfallit från pleromat och byggt upp den materiella världen. Några gudomliga gnistor har ramlat ner från pleromat och hittat in i människans själ.

Tidig uppsats om drömmar

Denna gnostiska lära blev viktig för Jung när han skulle bearbeta och organisera sina egna ångestfyllda upplevelser av inre syner och möten med döda andeväsen.

Uppsatsen om drömmar är den tidigaste av artiklarna. Den driver tesen att drömmen är kompensatorisk till det medvetna livet – det vill säga att den kommenterar något som behöver tillföras eller ändras för att individens utveckling skall befrämjas. Han inser även att en del drömmar bygger på avreaktion av traumata. Som stöd för traumateorin visar han på exempel ur ett material av drömmar från första världskrigets skäckvärld. Här föregriper han modern kunskap om posttraumatisk stress.

I uppsatsen om drömmar polemiserar han friskt och kamratligt med psykoanalytikerna, från vars krets Freud hade stängt honom ute. Jag skulle vilja benämna denna Jung den unge Jung – en vetenskapligt nyfiken person i dialog med sina samtida.

Arketypsbegreppet avhandlas

I en annan artikel behandlar han sitt arketypsbegrepp. Arketyper borde kanske skrivas ärketyper på samma sätt som ärkeänglar, ärkebiskopar etc. Men arketyper, ett slags anglicistisk översättning, låter elegantare. Dessa figurer är centrala för Jung, och begreppet utreds i ett eget kapitel. Begreppet är släkt med Platons idé om en värld utanför medvetandet, som speglar sig i vårt medvetande.

Jung förklarar att arketyperna är medfödda undermedvetna inre bilder som är gemensamma för alla människor. Exempel på sådana medfödda inre bilder är enligt Jung den vise, den busige, kvinnan i mannen, mannen i kvinnan, hjälten, barnet, draken, jungfrun, cirkeln, kvadraten, trekanten och så vidare.

Ockultism i senare arbeten

Teorier kring ockultism och andlighet är starka hos den äldre Jung, och det speglas i bokens senare kapitel. Hos den gamle Jung saknas den aktiva dialogen med samtida psykoterapeuter. Han befinner sig i dessa texter i dialog med gnostiska filosofer från sedan länge svunnen tid. Det känns som en sorg, som en förlust, och bakom den anas Jungs isolering efter kriget, då hans associering med nazistiska Tysklands psykoterapiinstitutioner vidlåder hans existens.

Sammanfattningsvis vill jag rekommendera boken till den som vill skaffa sig en överblick över Jungs tänkande både kronologiskt och begreppsligt. Den stundtals svårlästa boken pryds av ett utmärkt register. •

Sjukvårdsreform med förhinder

Theda Skocpol. **Boomerang. Clinton's health security effort and the turn against government in U S politics.** 230 sidor. New York–London: W W Norton & Company, 1996. Pris $ 27.50. ISBN 0-393-03970-6.

Recensent: fil dr Peter Garpenby, Centrum för utvärdering av medicinsk teknologi, Linköpings universitet.

På sjukvårdsområdet utmärker sig USA på tre sätt: stor resurskonsumtion, ojämn fördelning av resurser och politisk oförmåga. Det finns naturligtvis ett samband mellan den bristande förmågan att ta ett politiskt helhetsgrepp och effekterna vad gäller resursanvändning. Trots de stora resurser som avdelas till sjukvård finns i många läger i det amerikanska samhället ett betydande missnöje med hur denna sektor fungerar. Detta borde leda till politisk aktivitet.

Sjukvården utgör dock ett minerat område där flera presidenter och många senatorer bildligt talat har gått vilse. Den som vill göra politik av sjukvård i USA måste därför iaktta stor försiktighet. Det befintliga, synnerligen fragmenterade, systemet har bevisligen många förlorare men utan tvivel även vinnare. Sjukvård är i USA liktydigt med pengar – sektorn omsätter otroliga 800 miljarder dollar per år. Försäkringsbolag, sjukhus, leverantörer av medicinteknisk utrustning, läkare och annan vårdpersonal samt välförsäkrade medborgare kan lätt uppfatta att de riskerar att förlora på förändringar, trots att de i princip är villiga att inse behovet av förändring. Problemet för en amerikansk politiker som vill göra något för de många miljoner som missgynnas av dagens system är således att inte samtidigt stöta sig med för många av vinnarna. Dessutom måste denna politiker hålla i minnet att misstron mot storslagna federala program och oviljan mot skattehöjningar har tilltagit i det amerikanska samhället.

Tiden mogen

Väl medveten om de politiska riskerna valde den nya presidenten Bill Clinton att 1992/93 placera allmän sjukvårdsförsäkring på den politiska plattformen. Anledningen var tydliga signaler på att tiden kunde vara mogen för ett genombrott vad gällde stödet för en större reformering av sjukvårdens finansiering. Vad policyforskarna brukar kalla »möjligheternas fönster» (»a window of opportunity») tycktes öppna sig för presidenten. Allmänheten – främst medelklassen – liksom viktiga intressegrupper var uppenbarligen trötta på nackdelarna med det befintliga sjukvårdssystemet och villiga att pröva något nytt. Ändå misslyckades Clinton i sitt uppsåt. En elegant analys av detta skeende i amerikansk politik tillhandahålls i boken med den fyndiga titeln »Boomerang».

Den är skriven i raskt tempo under 1995 av Harvardprofessorn Theda Skocpol. Efter att tidigare ha gjort banbrytande insatser när det gäller jämförande studier mellan nationer på makronivå har Theda Skocpol under senare år ägnat sig åt analyser av amerikansk socialpolitik i historiskt perspektiv. Hennes senaste bok bygger på intervjuer med viktiga aktörer – bl a presidentens hustru Hillary som var djupt engagerad i reformeringen av sjukvården – liksom utdrag från massmedier; i mindre utsträckning på dokument.

Begränsat handlingsutrymme

Skocpol visar i korthet hur presidenten och hans team i sin starka ambition att skapa en reform med förutsättningar att accepteras av kongressen tvingades till en design med en rad inbyggda problem. I avsikt att vinna stöd och samtidigt undgå att stöta sig med väljare och intressegrupper blev dokumentet på drygt 1 000 sidor i vissa stycken diffust, vilket öppnade för missförstånd och senare för motkampanjer. Ingen politiker är helt fri att utforma sina förslag. Handlingsutrymmet begränsas alltid av tidigare beslut, vilka cementerat strukturer som senare visar sig kräva allehanda hänsyn. Detta var exakt vad Bill Clinton råkade ut för, vilket förklarar det heroiska försöket att söka kombinera en utvidgning av försäkringsskyddet med kostnadskontroll och en nedtonad roll för offentliga myndigheter. Situationen komplicerades av det förändrade politiska landskapet i USA, där det demokratiska partiet inte längre kan mobi-